

Valtakunnansovittelijan toimisto
Riksmedlarens byrå
National Conciliator's Office

Årsrapport från riksmedlarens byrå 2023

Riksmedlarens byrå
Helsingfors 2025

Innehåll

Förord.....	3
Inledning	4
1 Medling i arbetstvister.....	6
1.1 Allmänt om medling i arbetstvister	6
1.2 Organisationen av medling 2023	6
1.3 Rättslig grund för medling	8
1.4 Revidering av lagen om medling i arbetstvister	10
2 Reform av arbetslivet och arbetsmarknadssystemet.....	11
2.1 Arbetsmarknadsreformer i regeringsprogrammet	11
2.2 Orolig höst på arbetsmarknaden	12
3 Det ekonomiska läget och sysselsättningsutvecklingen.....	13
3.1 Det ekonomiska läget och sysselsättningen 2023	13
3.2 Ekonomiska prognoser och ekonomiska utsikter	13
4 Arbetskonflikter och arbetstvister	15
4.1 Antal arbetskonflikter 2023.....	15
4.2 Anledningar till arbetskonflikter	16
4.3 Arbetstvister där medling använts som metod.....	17
4.3.1 Allmänt om arbetstvister som kommit till medling	17
4.3.2 Utmärkande drag för arbetstvister 2023	17
5 Förhandlingar de kommande åren	19
5.1 Kollektivavtal som löper ut i slutet av 2024	19
5.2 Arbets- och tjänstekollektivavtal som löper ut 2024–2025	19
6 Övrig verksamhet vid riksmedlarens byrå	20
6.1 Besök och evenemang	20
7 Källor	21

Förord

Under de senaste åren har förhandlingar om arbets- och tjänstekollektivavtal förts i ett världsläge präglad av oklarhet och osäkerhet. Rysslands anfallskrig mot Ukraina som inleddes 2022 fortsätter och inget slut är i sikte. Även på andra håll i världen pyr allvarliga konflikter som plötsligt kan flamma upp till större geopolitiska kriser. Beredskap, framförhållning och stärkning av resiliensen har starkt lyfts upp på statens, företagens och organisationernas agenda. Allt kan inte förutses, men det finns skäl att förbereda sig på olika scenarier och fundera på reaktionsmöjligheter i överraskande situationer.

År 2024 var ett år med många val. Våren 2024 hölls EU-parlamentsval som också har påverkat den interna politiken i EU:s medlemsländer. I slutet av året ordnades presidentval i USA. Resultatet av detta val kan ha betydande konsekvenser för relationerna mellan länderna och även för Europas framtid och ekonomiska utveckling. I Finland gjordes förberedelser inför kommunal- och välfärdsområdesvalet 2025. Arbetsmarknadsfrågor formades till ett valtema.

De senaste åren har det stormat på arbetsmarknaden. Statsminister Orpos regering, som inledde sin mandatperiod 2023, har gjort stora reformer som påverkar arbetslivet och arbetsmarknaden. I Finland har det under hösten 2023 och våren 2024 förekommit en rekordstor mängd politiska strejker som protest mot de reformer av arbetslivet som regeringen planerar. Höstens förhandlingsrunda inleddes i en laddad atmosfär. Flera av de senaste årens arbetslagstiftningsprojekt gäller arbetsfreds- och medlingssystemet och de har också återverkningar på stämningen vid förhandlingsborden.

Det finns dock en viss optimism i luften. Under hösten 2024 kunde en viss spirande tillväxt och glimtar av hopp skönjas. Å andra sidan har den förväntade ekonomiska uppgången låtit vänta på sig en längre tid. Räntenivån har sjunkit, inflationssiffrorna närmar sig redan de normala värdena och energipriset fluktuerar inte lika mycket som under 2023.

Arbetsmarknadsaktörerna diskuterar i olika forum möjligheterna att öka produktiviteten och skapa ny ekonomisk tillväxt med hjälp av artificiell intelligens. Möjligheter finns, bara man tar vara på dem. Dock återstår mycket gemensamt arbete för aktörerna i arbetslivet. Diskussionen och i synnerhet lösningarna bör vara gemensamma till exempel när det gäller att höja utbildnings- och kompetensnivån, öka de ungas kännedom om arbetslivet och främja den arbetsrelaterade invandringen och sysselsättningen av invandrare i arbetsför ålder.

Ur medlingssystemets synvinkel var 2023 ett arbetsfyllt år. Ett stort antal arbetstvister gick till medling. Det var dock också glädjande att tvisterna löstes utan arbetskonflikter samt att frivillig medling blev vanligare. I den frivilliga medlingen av arbetstvister hittades lösningar med vilka de pyrande tvisterna kunde lösas och kriser undvikas.

Helsingfors, årsskiftet 2024–2025

Anu Sajavaara
Riksmedlare

Inledning

År 2023 var Finlands ekonomi i en recession som var djupare och pågick längre än väntat. Både i Finland och internationellt präglades ekonomin av osäkerhet och nedstämdhet. Liksom året innan prövades den finländska ekonomin av utmaningarna till följd av coronapandemin, Rysslands anfallskrig mot Ukraina samt stigande priser, kostnader och räntor. År 2022 steg energipriserna till följd av Rysslands anfallskrig, men Finland lyckades frigöra sig från den ryska energin till stor del redan under hösten samma år. Den befarade energikrisen uteblev också tack vare att vintern var mildare än vanligt. Det ekonomiska läget underlättades också av den snabba minskningen av inflationen som stigit högt under året. Trots de gynnsamma förändringarna såg det ekonomiska läget fortfarande dystert ut för konsumenterna och deras förtroende för ekonomin började minska igen i december 2023.

Förhandlingarna under hösten och vintern 2022–2023 inleddes av branscher som representerar exportindustrin. Exportbranscherna kunde inte nå en lösning under avtalsperioden och förhandlingarna drog ut på tiden. Avtalslösningar nåddes först under 2023. Ett förhandlingsresultat som blev en normerande lösning nåddes på riksmedlarens byrå i början av februari 2023. Först därefter kom förhandlingarna i gång.

Förhandlingsrundan 2022–2023 var orolig och präglades av flera arbetskonflikter. Arbetsmarknadsparternas relationer var spända särskilt på grund av löneuppgörelsen för kommunsektorn och välfärdsområdena utifrån ett förslag från medlingsnämnden 2022, där de avtalsenliga löneförhöjningarna var större än höjningarna inom exportbranschen. Under året förekom också mer sällan använda former av arbetskonflikt, då Tehy, SuPer och Erto i samband med förhandlingarna om kollektivavtalet för den privata socialservicebranschen utlyste riktade strejker, övertids- och skiftbytesförbud som gällde hela avtalsbranschen samt förbud mot sökning och förbud mot korttidsarbete.

Teknologiindustrins och Industrifackets normerande lösning i februari 2023 var tvåårig. Enligt det kollektivavtal som förbunden har ingått stiger lönerna på två år med i genomsnitt sex procent under 2023 och 2024. Löneuppgörelsen innehöll utöver dessa förhöjningar också en engångsersättning på cirka en procent.

Löntagarnas nominella inkomstnivå steg i oktober–december 2023 med fem procent jämfört med motsvarande tidpunkt föregående år. Löntagarnas reella inkomstnivå steg under samma period med en procent, eftersom höjningen av inkomstnivån var snabbare än höjningen av konsumentpriserna. (Statistikcentralens förtjänstnivåindex 2023, fjärde kvartalet).

Löneutvecklingen i Finland var liksom i de övriga nordiska länderna måttlig jämfört med till exempel Tyskland, där löneförhöjningarna inom metallbranschen 2023–2024 var 5,2 procent och 3,3 procent. Det är dock svårt att jämföra höjningarna i olika länder. Exempelvis under coronapandemin var löneförhöjningarna i Tyskland inte jämförbara med dem i Finland.

År 2023 fick riksmedlarens byrå ta emot 24 varsel om arbetstvister.

Trots det tillspetsade offentliga diskussionsklimatet förblev stämningen på arbetsplatserna god under året, men enligt arbetslivsbarometern upplevde särskilt personer under 35 symtom på utbrändhet och skadlig stress. I fråga om hot om uppsägning skedde ingen förändring jämfört med året innan, men hot om permittering upplevdes oftare. På arbetsplatserna väckte i synnerhet nya teknologiapplikationer och artificiell intelligens diskussion. Det väntade genombrottet för artificiell intelligens i arbetslivet skedde dock inte ännu 2023. Under året funderade man mycket på hur artificiell intelligens påverkar framtidens arbetsliv, men själva användningen av artificiell intelligens i arbetslivet var ännu inte särskilt vanlig.

Under rapporteringsåret hölls riksdagsval den 2 april 2023, där Samlingspartiet blev Finlands största parti. Samlingspartiet bildade regering tillsammans med Sannfinländarna, Svenska folkpartiet i Finland och Finlands Kristdemokrater. Regeringen uppgav som sitt mål att stärka Finlands konkurrenskraft och den exportdrivna arbetsmarknadsmodellen. I regeringsprogrammet föreslogs också reformer som påverkar riksmedlarens roll. Regeringens mål var att i lagen föra in en så kallad exportdriven lönomodell, till vilken riksmedlarens och medlingsnämndens medlingsbud skulle vara bundna.

Exportmodellen och många andra reformer i regeringsprogrammet som påverkar arbetslivet och den sociala tryggheten stötte på mycket kritik från löntagarorganisationerna. I slutet av hösten 2023 diskuterades arbetsmarknadssystemet på trepartsbasis under ledning av minister Satonen. Efter ett arbetsmarknadsseminarium som Satonen ordnade i november 2023 diskuterade en grupp arbetsgivare och arbetstagare möjligheten att inleda förhandlingar om arbetsmarknadssystemet, men detta försök föll i december efter att FFC drog sig ur förhandlingarna. Det politiska läget och regeringens åtgärder som påverkade arbetslivet ledde till att det under året ordnades flera arbetskonflikter, utmarscher och demonstrationer som fortsatte långt fram på våren 2024. Allmänt taget uppskattades att oenigheten på arbetsmarknaden också skulle återspeglas i förhandlingsomgången hösten och vintern 2024 och försvåra avtalsförhandlingarna.

Även om den politiska blockbildningen och den ökade polariseringen syntes i den offentliga debatten särskilt under och efter riksdagsvalet hade medborgarna till stor del en gemensam syn på Finlands säkerhetspolitik. Riksdagen godkände Finlands Natoavtal den 1 mars 2023 med rösterna 184–7 och Finland blev medlem i Nato den 4 april 2023.

1 Medling i arbetstvister

1.1 Allmänt om medling i arbetstvister

Bestämmelser om medling i arbetstvister mellan arbetsgivare och löntagare finns i lagen om medling i arbetstvister och om villkor för vissa stridsåtgärder (nedan lagen om arbetstvister, 27.7.1962/420). Medlingssystemet tillåter att en aktör som står utanför konflikten, en medlare, anlitas. Med effektiv medling i arbetstvister kan man minska de ekonomiska förluster som parterna i arbetstvister ådrar sig. Syftet med systemet är att säkerställa stabilitet och förutsägbarhet på arbetsmarknaden.

Vid riksmedlarens byrå arbetar utöver riksmedlaren också deltidsanställda medlare. Samtliga medlare är verksamma i hela landet. En medlare är fast stationerad i det självstyrande området Åland. Statsrådet utnämner riksmedlaren och på framställning av denne även de deltidsanställda medlarna. Riksmedlaren fördelar de arbetstvister som kräver medling mellan medlarna. Mandatperioden för riksmedlaren är fyra år och för de deltidsanställda medlarna tre år.

Normalt utförs medlingen i en arbetstvist självständigt antingen av riksmedlaren eller av någon av de deltidsanställda medlarna. Riksmedlaren kan också förordna någon av medlarna att utföra ett specifikt medlingsuppdrag som biträde till riksmedlaren. Alla medlare har samma befogenheter vid medling, exempelvis att föreslå att en arbetsinställelse skjuts fram eller att lägga fram ett medlingsbud.

Riksmedlaren eller en medlaren som har förordnats av riksmedlaren kan också föreslå för arbets- och näringsministeriet att en medlingsnämnd inrättas. Beslutet att inrätta en medlingsnämnd fattas av arbets- och näringsministeriet. Ministeriet utser ordförande och övriga medlemmar i nämnden. De senaste decennierna har en medlingsnämnd inrättats bara några få gånger som medel att lösa arbetstvister, senast 2007 och 2022.

1.2 Organisationen av medling 2023

Anu Sajavaara har fungerat som riksmedlare sedan hösten 2022 (mandatperiod fram till den 5 augusti 2026).

Riksmedlarens byrås resurser stärktes vid årsskiftet 2023–2024. Statsrådet fattade vid sitt sammanträde den 14 december 2023 beslut om att utse två nya deltidsanställda medlare. Den 1 januari 2024 inledde juris kandidat Nina Pärssinen (till och med den 31 december 2026) och filosofie magister Matti Harjuniemi (till och med den 31 december 2026) sina uppdrag som nya medlare. Både Pärssinen och Harjuniemi har länge arbetat med arbetsmarknadsuppgifter.

Jukka Ahtela (till och med den 31 mars 2027), Janne Metsämäki (till och med den 14 oktober 2026), Jukka-Pekka Tyni (till och med den 15 februari 2027), Leo Suomaa (till och med den 28 februari 2026) och Markku Saarikoski (till och med den 19 september 2027) fortsatte sina uppdrag som deltidsanställda medlare. Jukka Ahtela var ställföreträdare för riksmedlaren och Jukka-Pekka Tyni ansvarade för det självstyrande området Åland.

Bild 1: Riksstämle Anu Sajavaara (Bild: Julius Konttinen)

Bild 2: Matti Harjuniemi och Nina Pärssinen utsågs till nya deltidsanställda medlemmar från början av 2024

Bild 3: Rikksmedlare Anu Sajavaara och deltidсанställda medlare Jukka Ahtela, Janne Metsämäki, Matti Harjuniemi, Leo Suomaa, Nina Pärssinen, Markku Saarikoski och Jukka-Pekka Tyni (Åland)

Medlargruppen drabbades av en stor förlust i oktober 2024, när den långvarige medlaren Leo Suomaa plötsligt avled. Suomaa hade lång erfarenhet av att samarbeta med representanter för arbetsmarknadsorganisationerna och han medlade i flera svåra arbetstvister under årens lopp.

Rikksmedlarens byrå har dessutom en sekreterare för ledningen. Ledningssekreterare är Tuija Ahonen.

1.3 Rättslig grund för medling

Medling i arbetstvister kan sättas in om arbetsmarknadens parter inte når en uppgörelse och det uppstår en arbetstvist som äventyrar arbetsfreden. Bestämmelser om medling i arbetstvister finns i lagen om medling i arbetstvister och om villkor för vissa stridsåtgärder (420/1962, nedan lagen om arbetstvister).

Arbetstvistlagen ger medlaren anvisningar genom att bland annat föreskriva att medlaren ska försöka få parterna i tvisten att slå fast de exakta stridspunkterna för tvisten och inskränka dem till ett minimum. Vidare ska medlaren vinnlägga sig om att få parterna att enas om medling, närmast på grundval av deras egna förslag och bud. Medlaren ska föreslå sådana eftergifter och jämkningar som förefaller lämpliga och rimliga.

Bara vissa arbetsinställelser ingår i medlingsmekanismen enligt lagen om arbetstvister. Till dem hör arbetsinställelse som parterna tar till när ett arbets- eller tjänstekollektivavtal har löpt ut, det vill säga när det inte längre råder arbetsfred. Arbetstvister som äger rum medan ett

tjänste- eller arbetskollektivavtal mellan avtalsparterna fortfarande är i kraft berörs alltså inte av medling i arbetstvister. Dessa är i regel underställda arbetsdomstolens behörighet.

Sympatistrejker och politiska stridsåtgärder omfattas inte heller av den medling av arbetstvister som riksmedlaren eller medlarna leder, trots att den skyldighet att varsla som gäller dem har inkluderats i lagen om arbetstvister. De nya paragraferna om dessa stridsåtgärder har dock inkluderats i lagen om arbetstvister i samband med ändring av lagen om medling i arbetstvister (17.5.2024/247) som trädde i kraft i maj 2024.

Enligt lagen om arbetstvister ska arbetsmarknadens parter underrätta riksmedlarens byrå och motparten skriftligt senast 14 dygn innan en arbetsinställelse inleds eller utvidgas. I sitt meddelande ska parterna ange skälen till den planerade arbetsinställelsen eller en utvidgning av den, tidpunkten för när den kommer att inledas och hur omfattande den är. Tanken med skyldigheten att varsla är att medlaren ska få kännedom om hotande stridsåtgärder i god tid för att hinna utreda arbetstvisten och förhindra stridsåtgärder. Det är också viktigt att den som drabbas av arbetsinställelsen blir underrättad om den hotande situationen. Underlåtenhet att uppfylla skyldigheten att varsla är ett målsäganedbrott och kan bestraffas med böter.

I enlighet med lagen om arbetstvister kan en planerad arbetsinställelse skjutas upp eller begränsas. För att skjuta upp eller begränsa arbetsinställelsen krävs det samtycke från motparten. Också arbets- och näringsministeriet kan på vissa villkor skjuta fram en arbetsinställelse till en senare tidpunkt. Det sistnämnda är möjligt om arbetsinställelsen, med hänsyn till dess omfattning eller arbetets art, bedöms påverka vitala samhällsfunktioner eller allvarligt skada allmänt intresse. Tanken med en senareläggning är att avsätta tillräckligt med tid för medling.

Skyldigheten att varsla gäller arbetsinställelser. Typiska arbetsinställelser är strejk och lockout, men också förbud mot beredskapstjänstgöring kan uppfylla kriterierna för att arbetsinställelse. Skyldigheten att varsla gäller exempelvis inte blockad eller övertidsblockad. I det avseendet skiljer sig det finska systemet från det svenska, som utgår från att medling kan tillämpas när åtgärden kan få konsekvenser för den part som den riktar sig mot i påtryckningssyfte och kollektivt.

Riksmedlaren kan vidta åtgärder om en arbetstvist äventyrar arbetsfreden, trots att påtryckningsmedlet inte är en arbetsinställelse som förpliktar till varsel, såsom en strejk. Riksmedlaren eller medlaren kan inleda frivillig medling på begäran av en eller flera parter i arbetstvisten, förutsatt att alla parter samtycker. Till skillnad från så kallad tvångsmedling kan medlaren vid frivillig medling inte ålägga parterna att delta i medlingen. Det är medlaren som avgör om frivillig medling ska inledas eller inte. Medlaren bedömer om medling ska inledas utifrån parternas begäran och de uttalanden som gjorts.

Det finns också möjlighet till förebyggande medling. Förebyggande medling baserar sig på medlarens roll att främja relationerna mellan arbetsgivare och arbetstagare. Vid frivillig medling kan medlaren lägga fram ett medlingsbud. Vid förebyggande medling kallas den föreslagna uppgörelsen inte medlingsbud.

Vid så kallad tvångsmedling i enlighet med lagen om arbetstvister är parterna i en arbetstvist skyldiga att delta i medlingen och förse medlaren med den information som behövs för medlingen. Innan förhandlingarna inleds ska parterna inom en skälig tid som bestäms av medlaren skriftligt underrätta denne om föremålet för tvisten, innehållet i tvisten, sina yrkanden och om andra uppgifter som enligt medlaren behövs (lagändring 19.1.2023/109, trädde i kraft den 1 mars 2023, se avsnitt 2.4). En part får ställa som villkor att den information som lämnas inte får röjas för någon annan utan partens tillstånd.

Vid medling är medlaren ordförande och bestämmer hur processen ska ledas. Medlingen kan utmynna i att medlaren lägger fram ett medlingsbud, som parterna kan godta eller förkasta. Det finns ingen tvångsmedling i Finland. Om medlingsbudet förkastas kan medlingen återupptas när medlaren anser att det är lämpligt att fortsätta medlingen och att en uppgörelse är möjlig. Medlingen kan också utmynna i att parterna sinsemellan når en förhandlingsuppgörelse, som sedan diskuteras i fackförbundens administrativa organ.

Medlaren kan också konstatera att det inte finns förutsättningar för att lämna ett medlingsbud eller för att nå en förhandlingsuppgörelse, om parternas anspråk ligger så långt från varandra att de inte kan jämkas samman. I sådana fall kan medlingen avbrytas eller medlaren kan invänta nytt varsel. Det är medlaren som avgör om medlingen ska återupptas eller inte. Medlaren kan dessutom föreslå att en medlingsnämnd inrättas för att lösa tvisten. Vidare kan parterna hänvisas till skiljeförfarande eller uppmanas att föra direkta förhandlingar sinsemellan.

1.4 Revidering av lagen om medling i arbetstvister

Behovet av att se över lagen om arbetstvister har lyfts fram på senare år, särskilt från arbetstagarorganisationernas sida. För att medlingsprocessen ska framskrida smidigt har det ansetts problematiskt att parterna har kommit till medlingsförhandlingarna helt oförberedda. Ändringen av lagen om arbetstvister som bereddes 2021 och 2022 trädde i kraft den 1 mars 2023. Ett centralt mål med revideringen var att utveckla lagstiftningen så att även parterna åläggs skyldigheter i anslutning till förberedelserna inför medlingen.

I ändringen specificerades skyldigheterna för de parter som ska delta i medling. Innan medling inleds ska parterna lämna in skriftlig information om föremålet för medlingen, innehållet i tvisten och sina yrkanden inom en tidsfrist som slås fast av medlaren. På så sätt uppmuntras parterna att strukturera sina idéer och förväntningar på processen redan innan medlingen inleds. Förhandsinformationen om förhandlingsläget och parternas ståndpunkter har också ansetts bidra till att medlingsprocessen blir smidigare och snabbare och underlätta medlarens arbete.

I samband med revideringen 2023 fogades också en ny paragraf om frivillig medling till lagen om arbetstvister. Enligt lagen kan medlaren på gemensam begäran av en eller flera parter ta upp en arbetstvist till medling, även om det inte finns några pågående stridsåtgärder eller något hot om att arbetsfreden kan komma att äventyras. Frivillig medling kan nu också inkludera rättstvister som ingår i arbetsdomstolens behörighet och andra typer av arbetstvister. Det är medlaren som avgör om medling ska inledas eller avslutas. Processen kan inledas endast om båda parter samtycker till det. Bestämmelsen om frivillig medling bekräftar möjligheten att begära medling i situationer där inget varsel om stridsåtgärder har lämnats eller där arbetsfreden inte har äventyrats.

2 Reform av arbetslivet och arbetsmarknadssystemet

2.1 Arbetsmarknadsreformer i regeringsprogrammet

Under granskningsperioden för årsrapporten hölls riksdagsval i Finland, där Samlingspartiet blev Finlands största parti. De viktigaste frågorna i valet var bland annat ekonomi och välfärdstjänster. Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering offentliggjordes i juni 2023 efter svåra regeringsförhandlingar.

Regeringen vill utveckla den finländska arbetsmarknaden i en mer flexibel riktning genom reformer som i enlighet med regeringsprogrammet bereds enligt trepartsmodellen så att kompetensen hos näringslivs- och löntagarorganisationerna utnyttjas. Enligt regeringen är avsikten med reformerna att förbättra Finlands konkurrenskraft och föra det finländska arbetsmarknadssystemet närmare den så kallade nordiska modellen.

I regeringsprogrammet står det följande: "I syfte att öka den finländska konkurrenskraften på lång sikt stärker regeringen den exportdrivna arbetsmarknadsmodellen. Lagen om medling i arbetstvister ska ändras så att den allmänna linjen för justering av löner inte kan överskridas genom ett medlingsbud från riksmedlarens byrå eller en medlingsnämnd." Exportindustrins lönenorm och den därav definierade "allmänna linjen" har inte officiellt skrivits in i lagstiftningen i Finland, men i praktiken har den följts i både parternas egen förhandlingsverksamhet och medlingsprocessen sedan 1960-talet. Betydande undantag har varit de beslut som fattades 2007 och 2022, där man inom den offentliga sektorn gjorde löneförhöjningar som var större än industrins normerande lösning. Regeringens riktlinjer för exportmodellen ska i fortsättningen förhindra motsvarande lösningar.

I regeringsprogrammet konstateras att förutsättningarna för lokala avtal utvidgas genom att i arbetslagstiftningen slopa de förbud mot lokala avtal som gäller icke-organiserade företag som iakttar allmänt bindande kollektivavtal. Regeringen konstaterar att avsikten är att ändra arbetslagstiftningen så att det ska vara möjligt att genom ett kollektivavtal som ingåtts med ett företag komma överens om att avvika från de bestämmelser i arbetslagstiftningen som i nuläget kan åsidosättas endast genom ett riksomfattande kollektivavtal.

I regeringsprogrammet föreslås också reformer av lagstiftningen om arbetsfred. Användningen av den politiska rätten till stridsåtgärder begränsas till demonstrationer på högst ett dygn, och sympatiåtgärder vid arbetskonflikter blir föremål för en proportionalitetsbedömning och skyldighet att varsla enligt lagen om arbetstvister. I fortsättningen ska som lagliga sympatiåtgärder vid arbetskonflikter betraktas åtgärder som är skäligen i förhållande till målen och vars verkningar endast drabbar parterna i arbetstvisten. Genom ändringarna strävar regeringen efter att minska antalet störningar på arbetsmarknaden.

Regeringen meddelade att den genomför reformer som påverkar arbetslivet i början av regeringsperioden. Arbetet på trepartsbasis i en arbetsgrupp inleddes i snabb takt sommaren 2023. Regeringen överlämnade ändringarna i lagstiftningen om arbetsfred till riksdagen under höstsessionen 2023. Ändringarna i lagstiftningen om arbetsfred trädde i kraft den 18 maj 2024. Ändringarna i lagstiftningen om lokala avtal lämnades till riksdagen för behandling under höstsessionen 2024 (RP 85/2024), liksom regeringens proposition om den så kallade exportdrivna lönebildningsmodellen (RP 146/2024).

2.2 Orolig höst på arbetsmarknaden

Arbetslivet har förnyats i snabb takt. Det finska förhandlings- och avtalssystemet (arbetsmarknadssystemet) har varit stätt i förändring på senare år och möjligheterna till förnyelse och reform av det har diskuterats intensivt. I synnerhet på arbetsgivarsidan har det funnits en vilja att förnya arbetsmarknadssystemet så att det bättre svarar mot de utmaningar som den ökade konkurrensen har medfört. Bland näringslivet och företagen hade man redan länge önskat många reformer som skrivits in i regeringsprogrammet. Arbetsgivarsidan har i huvudsak varit nöjd med de arbetsmarknadsreformer som regeringen föreslagit, eftersom de anses trygga konkurrenskraften och arbetsfreden i Finland.

Löntagarparten och särskilt organisationer inom den offentliga sektorn har under de senaste åren varit missnöjda med de avtalslösningar som blivit vanligare under förhandlingsrundorna och som grundar sig på löneförhöjningarna inom exportbranscherna. I dessa lösningar har exportförbundens normerande lösningar också skapat ramar för löneuppgörelser inom andra avtalsbranscher. Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL, Undervisningssektorns fackorganisation OAJ, Servicefacket PAM, Industrifacket samt Fackförbundet Pro offentliggjordes den 19 juni 2023 ett meddelande enligt vilket regeringsprogrammets skrivelse om den lagstadgade exportmodellen strider mot fackförbundets förhandlingsrätt, avtalsfrihet och konflikträtt samt mot principerna för avtalssamhället.

Andra reformer som löntagarparten kritiserat har varit bland annat ändringarna i användningen av lokala avtal, som man beförde försämma kollektivavtalens allmänt bindande verkan och försvaga fackförbundets ställning, inskränkningarna av strejkrätten, underlättandet av tidsbundna avtal, lättnaden av uppsägningsgrunden och nedskärningen av utkomstskyddet för arbetslösa.

Hösten 2023 ordnade arbetstagarförbundets utmarscher, arbetsinställelser och demonstrationer runt om i Finland. År 2023 var största delen (58 %) av arbetskonflikterna politiska arbetskonflikter som motsatte sig den nya regeringens beslut. En stor del av de politiska arbetskonflikterna var en del av FFC:s och dess medlemsförbunds kampanj Vägande skäl, som motsatte sig reformerna som gäller arbetslivet och arbetsmarknadssystemet i regeringsprogrammet. Enligt Finlands näringsliv EK:s uppskattning orsakade de politiska strejkerna 2023 skador på bruttonationalprodukten till ett värde av 130 miljoner euro (Oksala 2023).

Arbetsminister Arto Satonen kallade företrädare för arbetsmarknadens centralorganisationer, Företagen i Finland samt arbetsgivar- och fackförbunden till diskussion om den finska arbetsmarknadsmodellen den 8 november 2023. Efter mötet kallade arbetsgivarpartens förbund löntagarpartens centrala förbund till förhandlingar om arbetsmarknadsmodellen, men parternas diskussioner i frågan ledde inte till egentliga förhandlingar. FFC och dess medlemsförbund drog sig ur förhandlingarna den 13 december 2023, eftersom förhandlingarna inte utvidgades till att gälla även andra reformer av arbetslivet enligt FFC:s önskemål. Minister Satonen framförde flera gånger önskemål om att arbetsmarknadens parter skulle inleda bilaterala förhandlingar om modellen.

De politiska strejkerna fortsatte långt in på våren 2024, då till exempel Finlands export och import stannade upp till följd av en fyra veckor lång politisk strejk inom storindustrin. Strejkerna upphörde i april 2024. Förhandlingarna om arbetsmarknadsmodellen kunde inte inledas på nytt under första hälften av 2024 trots olika sonderingsförsök, så regeringen framskred i beredningen av den så kallade lagbaserade exportmodellen.

Reformerna av arbetsfredslagstiftningen som begränsar politiska arbetskonflikter trädde i kraft den 18 maj 2024. Enligt den nya lagstiftningen får politiska arbetsinställelser i fortsättningen vara i högst 24 timmar och andra stridsåtgärder i högst två veckor. Begränsningen av politiska strejker och sympatistrejker kommer sannolikt också att återspeglas i kollektivavtalsförhandlingarna hösten 2024.

3 Det ekonomiska läget och sysselsättningsutvecklingen

3.1 Det ekonomiska läget och sysselsättningen 2023

Det ekonomiska läget i Finland och hela Europa var svårt 2023. Även från omvärlden kom oroväckande signaler. I början av 2023 hade världshandelns tillväxt nästan avstannat. Den ekonomiska tillväxten efter coronapandemin var tudelad: I Förenta staterna återhämtade sig ekonomin snabbare än i Europa, där den ekonomiska tillväxten dämpades särskilt av det höga energipriset, inflationen, räntehöjningarna och de geopolitiska spänningarna.

Europeiska centralbanken (ECB) meddelade den 14 september 2023 att den höjer styrräntorna med 0,25 procentenheter. Räntan på de huvudsakliga refinansieringstransaktionerna steg till 4,50 procent, depositionsräntan till 4,00 procent och räntan på likviditetskrediten till 4,75 procent. Syftet med beslutet var att bromsa inflationen i euroområdet till de två procent som ECB eftersträvar. I november 2023 var inflationen i euroområdet 2,4 procent och i Finland 0,7 procent, medan motsvarande siffra året innan var 10,1 procent i euroområdet och 9,1 procent i Finland. (Eurostat 19.12.2023)

Coronapandemin, Rysslands anfallskrig mot Ukraina, de stigande priserna, kostnaderna och räntorna samt recessionen störde den finländska ekonomin ännu 2023. Recessionen i sig var ingen överraskning, men den var längre och djupare än väntat. Nedgången i världshandeln försvårade Finlands export på grund av den minskade efterfrågan. Importen minskade dock mer än exporten i Finland, och därför förblev nettoexporten positiv till skillnad från föregående år.

Produktionen i Finland ökade i början av året tack vare tjänsterna, men läget inom industrin var klart sämre än tidigare. Den ekonomiska tillväxten i Finland bromsades särskilt av minskade investeringar och det snabbt försämrade läget inom byggsektorn. Byggsektorns historiskt svaga konjunkturläge berodde på höga räntor och materialkostnader. I slutet av året avtog också tjänsternas tillväxt.

Finländarnas reallöner och konsumenternas köpkraft började öka redan i början av 2023 (Finlands Banks analys 27.6.2024). Trots detta uppmuntrade de stigande priserna och räntorna samt den framtida osäkerheten hushållen att spara. I början av året ökade konsumenternas förtroende jämfört med de rekordlåga siffrorna 2022, men började minska igen hösten 2023.

Sysselsättningen som ökat i början av 2023 började minska på sommaren på grund av det svaga konjunkturläget. Trots recessionen var sysselsättningen dock relativt god. Sysselsättningsgraden (15–64-åringar) var 73,6 procent, dvs. endast 0,2 procentenheter lägre än 2022 (Statistikcentralens arbetskraftsundersökning 2023). Sysselsättningsgraden bland kvinnor överskred för första gången männens sysselsättningsgrad i Finland 2023. Undantagsvis ökade också arbetslösheten, trots att sysselsättningen ökade. Antalet lediga arbetsplatser var klart färre än 2022.

3.2 Ekonomiska prognoser och ekonomiska utsikter

Finlands ekonomi konstaterades vara i recession 2023. Recessionen var väntad, men den ekonomiska återhämtningen konstaterades pågå längre än beräknat. För 2024 (andra avtalsåret) förutspåddes en måttlig tillväxt, men de ekonomiska prognoserna korrigerades nedåt under 2023. Våren 2023 förutspåddes en tillväxt på cirka en procent för följande år, men prognoserna preciserades kraftigt nedåt under året.

I sin ekonomiska översikt för oktober (9.10.2023) förutspådde **finansministeriet** att Finlands bruttonationalprodukt inte kommer att växa 2023, utan stannar på samma nivå som året innan. Ännu våren 2022 förutspådde finansministeriet en tillväxt på 1,7 procent för 2023. Inflationen konstaterades däremot ha blivit klart långsammare, vilket bedömdes förbättra hushållens köpkraft och den ekonomiska tillväxten särskilt 2024. Trots regeringens anpassningsåtgärder förutspådde finansministeriet att de offentliga finanserna kommer att försvagas 2023, eftersom det försämrade sysselsättningsläget och den långsamma ökningen av den privata konsumtionen bromsar upp ökningen av skatteintäkterna. Finansministeriet förväntade sig att efterfrågan kommer att öka 2024 när räntestegringen avstannar, prisstegringen avtar under löneförhöjningarna och hushållens köpkraft börjar öka. Finansministeriet förutspådde att bruttonationalprodukten kommer att öka med 1,2 procent 2024. (Ekonomisk översikt, finansministeriet 9.10.2023)

Näringslivets forskningsinstitut Etna förutspådde våren 2022 att bruttonationalprodukten kommer att öka med 1,0 procent 2023. Hösten 2023 preciserade Etna sin prognos och bedömde att den finländska ekonomin minskar med 0,3 procent 2023. För 2024 förutspådde Etna en måttlig ökning på 0,8 procent. Enligt Etna tyngs ekonomin särskilt av investeringar och avveckling av lager, men också i viss mån av den privata konsumtionen. (Ekonomisk prognos, Etna 14.9.2023)

I **Finlands Banks** prognos i september 2023 konstaterades att Finland är i recession och bruttonationalprodukten uppskattades minska med 0,2 procent 2023. Även Finlands Banks prognos hade preciserats nedåt, eftersom bruttonationalprodukten sommaren 2022 förutspåddes öka med 0,5 procent 2023. I prognosen hösten 2023 konstaterades att höjningen av pris- och räntenivån samt den försämrade exportefterfrågan tynger ekonomin och att den goda sysselsättningsutvecklingen som redan pågått en längre tid avstannar. Finlands Bank förutspådde att den inhemska inflationen avtar snabbt, men geopolitiska motsättningar och räntehöjningarnas inverkan på ekonomin kan medföra negativa utvecklingsförlopp. (Finlands Banks interimsprognos 15.9.2023)

I ett meddelande som Finlands Bank publicerade i slutet av 2023 uppdaterades de ekonomiska prognoserna. Enligt meddelandet är Finlands ekonomi i recession och bruttonationalprodukten minskar med 0,5 procent 2023 och 0,2 procent 2024. I meddelandet konstaterades den ekonomiska tillväxten vara svag, eftersom investeringarna har minskat och de stigande priserna, räntorna samt osäkerheten kring framtiden bromsar upp tillväxten av hushållens konsumtion. Finlands Bank förutspådde dock att inflationen kommer att avta och förbli måttlig 2024–2026, vilket också stärker hushållens köpkraft. (Finlands Banks meddelande 19.12.2023)

Flera ekonomiska forskningsinstitut förväntade sig att inflationen kommer att sjunka till cirka 2 procent 2024.

4 Arbetskonflikter och arbetstvister

4.1 Antal arbetskonflikter 2023

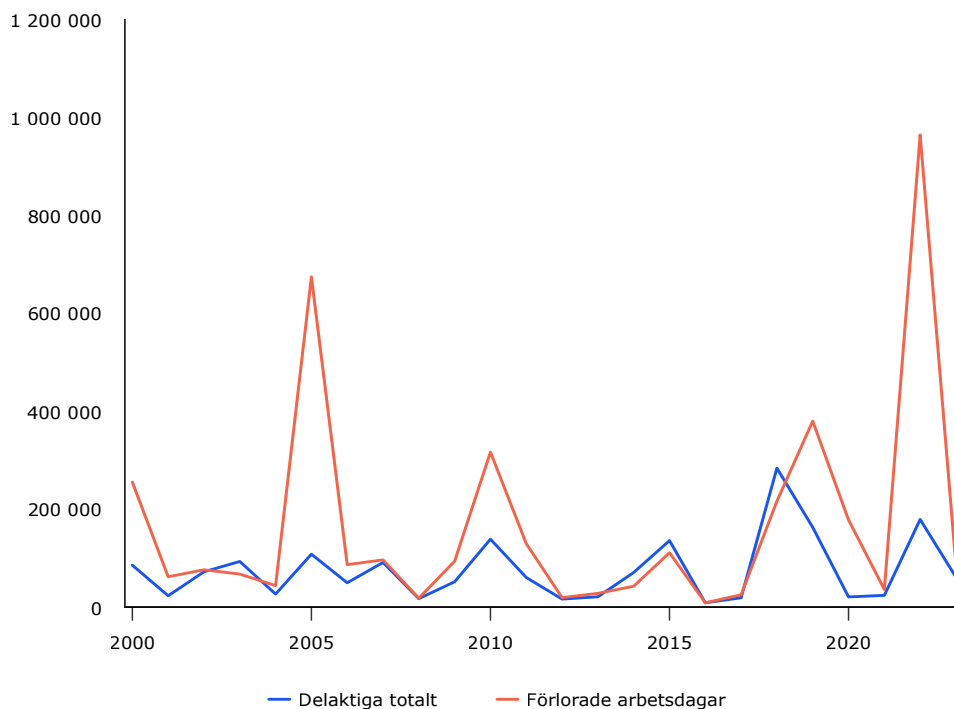
Enligt Statistikcentralens statistik över arbetskonflikter förekom det 120 arbetskonflikter 2023, medan antalet arbetskonflikter 2022 var 64. Antalet arbetstagare som var delaktiga i stridsåtgärder var omkring 59 700 och antalet förlorade arbetsdagar var cirka 83 000. Ett år tidigare var omkring 177 600 arbetstagare delaktiga i stridsåtgärder och omkring 962 600 arbetsdagar gick förlorade. Antalet arbetskonflikter var större, men antalet förlorade arbetsdagar i arbetskonflikter och antalet delaktiga i stridsåtgärder var klart lägre än 2022, men också lägre än genomsnittet för 2000-talet. Under 2000–2023 var antalet delaktiga i stridsåtgärder i genomsnitt 74 500 personer och medeltalet för förlorade arbetsdagar i arbetskonflikter var 165 500 under motsvarande tidsperiod. (Statistikcentralen, statistik över arbetskonflikter 30.5.2023)

Av de 120 arbetskonflikterna 2023 genomfördes 107 och 13 var hot om stridsåtgärder. Året innan genomfördes 48 arbetskonflikter och 16 var hot om stridsåtgärder. Majoriteten av arbetskonflikterna, 101 stycken (84 %), var strejker och strejkhot.

Den vanligaste kategorin bland de genomförda arbetskonflikterna 2023 var Annan anledning. Till denna kategori räknas bland annat politiska arbetskonflikter. Största delen av arbetskonflikterna i kategorin i fråga 2023 var politiska arbetskonflikter som motsatte sig regeringens beslut. Antalet arbetskonflikter i kategorin Annan anledning var 70, vilket utgjorde 58 procent av arbetskonflikterna 2023.

Antalet arbetskonflikter och förlorade arbetsdagar var störst inom industrisektorn.

Figur 1: Delaktiga i arbetskonflikter och förlorade arbetsdagar åren 2000–2023

Källa: Statistikcentralen, statistik över arbetskonflikter

Länk till statistiken: <https://stat.fi/sv/publikation/clmklcsbu51070buinfodd8uw>

Enligt statistik över arbetskonflikter från Finlands näringsliv EK genomfördes 107 arbetskonflikter och hot om arbetskonflikter under 2023 inom förbundets behörighetsområden och inom vissa privata sektorer som inte är medlemmar i EK, medan antalet 2022 var 41. I arbetskonflikterna förlorades 77 557 arbetsdagar och 55 816 arbetstagare var delaktiga i stridsåtgärderna. Majoriteten av arbetskonflikterna, 45 procent, genomfördes i företag inom industrisektorn. Tjänstesektorn stod för 41 procent, transportsektorn för 12 procent och byggsektorn för 2 procent. Flest förlorade arbetstimmar hade industrisektorn (48 %). Enligt Finlands näringsliv EK var 85 av de genomförda arbetskonflikterna strejker och 11 av dessa ansågs vara olagliga. Av hoten om stridsåtgärder var 8 strejker, varav en ansågs vara olaglig. (Finlands näringsliv EK:s statistik över arbetskonflikter 2023, maj 2023).

Tabell 1: Arbetskonflikter efter huvudbransch 2023

Bransch	Arbetskonflikter		Antal deltagare		Förlorade arbetstimma	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Industri	48	45 %	34 307	61 %	296 530	48 %
Byggande	2	2 %	2 367	4 %	14 601	2 %
Transport och trafik	13	12 %	13 431	24 %	242 597	39 %
Tjänster	44	41 %	5 711	10 %	66 730	11 %
Övrigt	0	0 %	-	0 %	-	0 %
Totalt	107	100 %	55 816	100 %	620 458	100 %

Källa: Finlands Näringsliv EK:s statistik över arbetskonflikter 2023 (på finska), <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/poliittiset-lakot-kasvattivat-lakkojen-maaraa-vuonna-2023/>

4.2 Anledningar till arbetskonflikter

Den vanligaste kategorin av arbetskonflikter var Annan anledning. Till denna kategori räknas bland annat politiska arbetskonflikter. Största delen av arbetskonflikterna i kategorin i fråga var politiska arbetskonflikter som motsatte sig regeringens beslut. Antalet arbetskonflikter i kategorin Annan anledning uppgick till 70, vilket utgjorde 58 procent av arbetskonflikterna 2023. I dessa arbetskonflikter förlorades dessutom flest arbetsdagar (56 %) och i dem var också antalet delaktiga störst (73 %). Den näst vanligaste anledningen till stridsåtgärder var en tvist i anslutning till kollektivavtalet och dessa stod för cirka 41 procent av de arbetsdagar som förlorades i stridsåtgärder. Under 2023 utlyste arbetsgiversidan inga lockouter.

Tabell 2: Anledningar till arbetskonflikter

	Antal arbetskonflikter	Delaktiga totalt	Förlorade arbetsdagar
Totalt	120	59 746	83 023
Minskning av arbetskraft eller hot om minskning	8	1 364	1 839
Arbetsledning	4	578	644
Kollektivavtalet för branschen	34	14 028	33 937
Annan anledning	70	43 776	46 604

Källa: Statistikcentralen, statistik över arbetskonflikter, <https://stat.fi/sv/publikation/clmklcsbu51070buinfodd8uw>

Det totala antalet arbetstsvister framgår av Statistikcentralens statistik över arbetstsvister. Statistiken för 2023 publicerades den 30 maj 2023. <https://stat.fi/sv/statistik/tta>

4.3 Arbetstvister där medling använts som metod

4.3.1 Allmänt om arbetstvister som kommit till medling

Under 2000-talet användes medling årligen i snitt i ungefär tjugo arbetstvister, fränsett åren 2000, 2010 och 2011. År 2010 användes medling i 62 arbetstvister, vilket är cirka tre gånger fler än under ett normalt år.

År 2023 fick riksmedlarens byrå 24 varsel om stridsåtgärder i enlighet med lagen om arbetstvister (2022 inkom 26 varsel). Utöver dessa tvister medlades 2023 också i några arbetstvister som hade inletts redan 2022.

De medlade arbetskonflikterna gällde främst industrisektorns avtal med olika personalgrupper. I början av året förekom arbetstvister utöver inom industrisektorn även inom bland annat handeln, fastighetservicebranschen, transport- och trafiksektorn samt den privata socialservicebranschen. Hot om strejk var den huvudsakliga metoden för arbetsinställelse.

Av de arbetstvister som var föremål för medling och där medling användes löstes merparten med hjälp av medlarna genom förhandlingar mellan parterna. I vissa fall nåddes en lösning först efter att medlaren hade gett ett medlingsbud som avvisades av en part. Efter att budet avvisats nådde parterna ett förhandlingsresultat antingen genom medling eller sinsemellan. Exempelvis inom järnvägssektorn (arbetstvist mellan RAU rf och Palta rf) drog medlingen ut på tiden och innan en uppgörelse kunde nås lades två medlingsbud fram och parterna nådde två förhandlingsresultat, av vilka endast det andra godkändes av den administrativa organen. Strejker förekom exempelvis inom industrin, stuveribranschen samt transport- och trafiksektorn.

De arbetstvistprocesser som avslutades 2023 pågick från några dagar till flera veckor. Den längsta tvisten var den som gällde personliga assistenter, som löstes först under hösten efter 4,5 månader. Under sommaren togs en paus i medlingen. Den näst längsta tvisten var medlingen i tvisten inom den privata socialservicebranschen (parter i konflikten var Jyty rf, SALLI rf, Sote rf, JHL rf och HALI rf). Medlingen i arbetstvisten mellan Järnvägsunionen RAU rf och Palta rf pågick i 5,5 veckor. AKT:s tre arbetstvister varade i cirka 4 veckor. I regel kunde arbetstvisterna dock lösas inom några veckor.

4.3.2 Utmärkande drag för arbetstvister 2023

År 2023 inkom varsel om arbetsinställelse från olika avtalsbranscher. Utöver från industrin inkom varsel från bland annat ekonomiförvaltningsbranschen, handeln, fastighetservicebranschen, stuveribranschen samt den privata socialservicebranschen. Arbetstvisterna i början av året avgjordes antingen genom godkännande av medlarens medlingsbud eller när parterna nådde förhandlingsresultat vid riksmedlarens byrå eller sinsemellan efter att först ha diskuterat med medlaren.

Förhandlingarna om kollektivavtalen som löpte ut i slutet av 2022 drog ut på tiden över årsskiftet. Avtalsparterna nådde några lösningar under hösten 2022 med skrivningar i linje med jämförbara branscher. Största delen av avtalsbranscherna började avtala om en tvåårig avtalslösning i stället för en löneuppgörelse för optionsåret. För exportförbundens del nåddes lösningar först vid riksmedlarens byrå i februari 2023. Förhandlingsrundan inleddes i rask takt efter att exportförbunden fattat beslut om normerande lösningar. En del av arbetstvisterna avblåstes efter att en lösning nåtts eller när parterna nått lösningar tack vare förhandlingsresultaten.

I tabellen nedan sammanfattas arbetstvister, medlare, parter i arbetstvisten och lösningsmetod.

Tabell 3: Arbetstvister, medlare, parter i arbetstvisten och lösningsmetod

Basfakta om arbetstvisten			Lösningsmetod	
Avtal/bransch	Medlare	Parter	Förhandlingsresultat	Medlingsbud
Arbetstagare inom teknologiindustrin	AS	Industrifacket rf och Teknologiindustrins arbetsgivare rf	x	x
Arbetstagare inom kemiindustrin	AS	Industrifacket rf och Kemiindustrin rf	x	
Högre tjänstemän inom teknologiindustrin	AS	YTN rf och Teknologiindustrin rf		x
Tjänstemän inom teknologiindustrin, planerings- och konsultbranschen	JA	Fackförbundet Pro rf och Teknologiindustrin rf	x	
Tjänstemän inom teknologiindustrin	JA	Fackförbundet Pro rf och Teknologiindustrin rf	x	
Teknologiindustrin, Kemiindustrin	LS	Elbranschernas fackförbund rf och Teknologiindustrin rf	x	
Teknologiindustrin (företags-specifikt kollektivavtal)	AS	Industrifacket rf och Wioss Witron On Site Services	x	
Handeln	AS	PAM rf och Finsk Handel rf	x	
Ekonomiförvaltning	JA	ERTO rf, Fackförbundet Pro rf och Palta rf	x	
Tjänstemän inom kemibranschen	JA	Fackförbundet Pro rf och Kemiindustrin rf	x	
Stuveribranschen	LS och AS	AKT rf och Hamnoperatörerna rf	x (förhandlingsresultat efter förkastat medlingsbud)	x
Lastbilsbranschen, terminalverksamheten och tankbilsbranschen	LS och AS	AKT rf och ALT rf	x	x
Bussbranschen och serviceverkstäder	JA	AKT rf och ALT rf	x (förhandlingsresultat efter förkastat medlingsbud)	x
Järnvägssektorn	AS	RAU rf och Palta rf	x (förhandlingsresultat efter förkastat medlingsbud)	x
Byggsektorn	AS	Byggnadsförbundet rf och Rakennusteollisuus RT ry	Ärendet avgjordes mellan parterna, inga medlingsåtgärder.	
Flygtekniksektorn	JA	Fackförbundet Pro rf och Palta rf	Ärendet avgjordes mellan parterna	
Fastighetsservice-branschen	AS	PAM rf och Fastighetsarbetsgivarna rf	x	x
Nordic Regional Airlines Oy	LS	Fackförbundet Pro rf och Palta rf		x
Privata socialservicebranschen	AS	Jyty rf, Socialservicebranschens allians SALLI rf, Talentia rf, Sote rf (Tehy, SuPer, ERTÖ), JHL rf och HALI rf	x	
Privata daghem	AS	OAJ rf och HALI rf	x	
Personliga assistenter	MS	JHL rf och Heta rf	x	
Fartygspersonal inom Ålands förbindelsefartygstrafik	JPT	Finlands Sjömans-Union FSU rf, Finlands Maskinförbunds rf, Finlands Skeppsbefälsförbund rf, Kalbåda Shipping Ab och EW Finland Ab		x

Använda förkortningar:

AS = Anu Sajavaara

JA = Jukka Ahtela

JPT = Jukka-Pekka Tyni

LS = Leo Suomaa

MS = Markku Saarikoski

5 Förhandlingar de kommande åren

5.1 Kollektivavtal som löper ut i slutet av 2024

Med tanke på förhandlingarna var 2024 i stor utsträckning ett mellanår, men flera avtal avslutades dock under året. Förhandlingarna om avtalen som avslutades våren 2024 slutfördes i huvudsak i början av hösten 2024 och en ny omfattande förhandlingsrunda inleddes redan i slutet av året.

Giltighetstiden för kollektivavtalet för skidcenterbranschen som löpte ut i oktober 2024 förlängdes till slutet av januari 2025. Avtalen för arbetstagare och tjänstemän inom teknologiindustrin löpte ut i slutet av november 2024. De normerande lösningar som uppkom under i förhandlingarna i allmänhet också har fastställt löneuppgörelser inom andra branscher. I slutet av 2024 höll också motsvarande avtal för den kemiska industrin på att löpa ut. Avtalen inom planerings- och konsultbranschen, ekonomiförvaltningsbranschen och arkitektbranschen löpte också ut i november.

I slutet av 2024 kom en tvist om Finnairs kollektivavtal för flygtrafikens tjänstemän till medling. Parterna i tvisten var Suomen Liikennelentäjien liitto ry och Arbetsgivarna för servicebranscherna Palta rf. Medlingen pågick fortfarande vid årsskiftet 2024–2025.

5.2 Arbets- och tjänstekollektivavtal som löper ut 2024–2025

Tabell 4: Arbets- och tjänstekollektivavtal som löper ut 2024–2025

Avtalsperioden upphör	Löntagare (EK/JTJ)	Vissa avtalsbranscher (uppdaterat 31.7.2024)
September 2024	1 000	Företagsspecifika kollektivavtal
Oktober 2024	700	Skidcenterbranschen
November 2024	183 000	Teknologiindustrins at, tm, htm; IT-service; planerings- och konsultbranschen htm; ekonomiförvaltningsbranschen; arkitektbranschen
December 2024	28 000	Kemiindustrin at, tm; IKT-branschen htm
Januari 2025	172 000	Handeln; kemiindustrin htm; farmaceuter; försäkringsbranschen; livsmedelsbranschen at; bildäcksbranschen
Februari 2025	155 000	Energiindustrin tm, htm; byggsektorn at; finanssektorn; järnvägssektorn; mediebranschen; YLE; textil- och modebranschen at, tm; stuveribranschen at; Staten; Kyrkan
Mars 2025	217 000	Turist- och restaurangbranschen; fastighetsservicebranschen; universiteten; IKT-branschen tm; AKA inom elbranschen–energi–ICT–nätverk; elektrifierings- och elinstallationsbranschen; bevakningsbranschen; FPA; järnvägssektorn
April 2025	24 000	Byggbranschen tm; organisationer inom det sociala området; pressen; apoteken at; Kommunerna
Maj 2025	500	Stuveribranschen at

Källa: Finlands Näringsliv EK, uppdaterat 31.7.2024

Använda förkortningar:

at = arbetstagare

tm = tjänstemän

htm = högre tjänstemän

JTJ = antal löntagare enligt EK:s medlemsdatabas

6 Övrig verksamhet vid riksmedlarens byrå

6.1 Besök och evenemang

Riksmedlaren talade under året om medling, förhandlingsomgångar, arbetsmarknadsläget och arbetslivsfenomen samt arbetets framtid vid flera evenemang som ordnades av arbetsmarknadsorganisationerna och andra intressentgrupper vid riksmedlarens byrå.

Olika evenemang för intressenter ordnades på Bulevarden bland annat för nuvarande och tidigare studerande inom juridik, företrädare för organisationer i arbetslivet samt medlemmar i Onsdagsklubben.

Under 2023 ordnade riksmedlaren på Bulevarden några evenemang under namnet Työelämätorstai. Syftet med evenemangen är att främja relationerna mellan arbetsgivare och arbetstagare samt deras organisationer och erbjuda förbundens representanter en diskussionsarena för utbyte av erfarenheter och god praxis. Under evenemangen presenterades förbundens utvecklingsprojekt för arbetslivet och diskuterades aktuella arbetslivs- och arbetsmarknadsteman. Under året ordnades sammanlagt tre av dessa evenemang, varav det första var i maj 2023. Teman som behandlades under evenemangen var branschernas utvecklingsprojekt och framtidsdialog, invandrarnas anknytning till arbetsgemenskapen samt EU:s aktuella arbetslivsprojekt och sociala dialog. I varje evenemang deltog det maximala antalet personer som lokalerna möjliggjorde, cirka 30–40 personer.

Innan förhandlingsomgången inleddes i september 2022 deltog alla medlare i ett ekonomise-minarium om det ekonomiska läget och framtidsutsikterna som ordnades vid riksmedlarens byrå och där talarna var företrädare för Finlands Bank, finansministeriet, Labore, Etlä och Pellervo. Ett motsvarande evenemang ordnades också inför förhandlingsrundan våren 2024 i januari 2024.

7 Källor

Näringslivets forskningsinstitut Etlä (2023). Suhdanne Syksy 2023. Publicerad 14.9.2023. <https://www.etla.fi/julkaisut/suhdanne/suhdanne-syksy-2023-2/>

Eurostat (2023). Euro indicators, 141/2023. Publicerad 19.12.2023.

Meddelande publicerat av Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL, Undervisningssektorns fackorganisation OAJ, Servicefacket PAM, Industrifacket och Fackförbundet Pro 19.6.2023. <https://www.jhl.fi/sv/nyheter/regeringen-ska-inte-blanda-sig-i-arbetsmarknadsmodellen/>

Oksala, Ilkka (2023). Oksala: Lakosta jopa 130 miljoonan euron vahingot. EK. Publicerad 14.12.2024. <https://ek.fi/ajankohtaista/blogit/oksalal-lakosta-jopa-130-miljoonan-euron-vahingot/>

Finlands Bank (2024) Suomalaisten reaali-palkat ja ostovoima toipuvat viime vuosien kriiseistä. Analyysi. Publicerad 27.6.2024. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2024/artikkelit/suomalaisten-reaali-palkat-ja-ostovoima-toipuvat-viime-vuosien-kriiseista/>

Finlands Bank (2023). Talouden toipuminen viivästyy. Suomen talouden väliennuste. Publicerad 15.9.2023. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2023/artikkelit/talouden-toipuminen-viivastyy/>

Finlands Bank (2023). Talous taantumassa ja toipuminen takkuu. Suomen talouden ennuste. Publicerad 19.12.2023. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2023/6/talous-taantumassa-ja-toipuminen-takkuu/>

Statistikcentralen (2024). Palkka- ja palkkiotulojen mediaani 3 215 euroa joulukuussa 2023. Kokeellinen tilasto. Tulorekisterin palkat ja palkkiot. Publicerad 8.2.2024. https://stat.fi/tup/kokeelliset-tilastot/tulorekisterin_palkat_ja_palkkiot/2024-02-08/index.html

Statistikcentralen, statistik över arbetskonflikter 2023, 30.5.2023. År 2023 sjönk antalet förlorade arbetsdagar i arbetskonflikter klart jämfört med året innan – Statistikcentralen (stat.fi)

Statistikcentralen (2024). Löntagarnas nominella inkomstnivå steg med 5,0 procent under oktober–december 2023 från året innan. Förtjänstnivåindex 2023, fjärde kvartalet. Publicerad 26.1.2024. <https://stat.fi/sv/publikation/clmqcavfonirg0cunc22dcxut>

Statistikcentralen (2024). Vuonna 2023 työvoimaa eli työllisiä ja työttömiä enemmän kuin edellisvuonna. Työvoimatutkimus 2023. Publicerad 14.3.2024. <https://stat.fi/julkaisu/cln01x-1oukcgd0cutlb21ovup>

Arbets- och näringsministeriet (2024). Arbetslivsbarometern 2023. Arbets- och näringsministeriets publikationer 2024:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-917-9>

Riksstämmandens byrå, diarium.

Statsrådet (2023). Ett starkt och engagerat Finland: Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering 20.6.2023. Statsrådets publikationer 2023:59. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-795-9>

Finansministeriet (2023). Ekonomisk översikt – Hösten 2023. Finansministeriets publikationer 2023:66. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-439-4>

Bilder: Julius Konttinen och Anu Sajavaara/Riksstämmandens byrå